

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry (PPLY)
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, ympäristövastuualue
PL 293
90101 Oulu
kirjaamo.pohjois@avi.fi

Viite: PSAVI/128/04.08/2010

Hakija: Turveruukki Oy

Asia: Honkanevan turvetuotantoalueen lisäalueen ympäristölupa ja aikaisemmin myönnetyn ympäristöluvan lupamääräysten tarkistaminen, Siikajoki

Vaatimus

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys vaatii hakemuksen hylkäämistä. Turveruukki Oy:lle ei tule myöntää lupaa turvetuotannon aloittamiseen Honkanevan 53 hehtaarin lisäalueella:

- hakemus on ympäristönsuojelulain tavoitteiden vastainen eikä se täytä ympäristönsuojelulain 42 §:ssa mainittuja luvan myöntämisen edellytyksiä.
- Honkanevan lisäalueen ottaminen tuotantoon vaarantaa vesienhoitolain 21 §:n mukaisen tavoitteen toteutumisen Siikajoen sekä siihen laskevien Kipsuanojan, Pesuanojan ja Luohuanjoen vesistöissä.
- hanke on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategian ja toimintaohjelman 2006–2016, vesiensuojelun suuntaviivojen vuoteen 2015 sekä ehdotuksen soiden ja turvemaiden kestäväen ja vastuullisen käytön ja suojelun kansalliseksi strategiaksi vastainen

Hankealueen luonnontilaisuus ja sijainti

Honkanevan lisäalue on yli 80 prosenttisesti luonnontilainen suo. Avosualueen poikki on 2000-luvulla kaivettu kolme ojaa ja suon länsipäädyn rämeelle on kaivettu lisäoja. Tästä karkeasta PEFC metsäsertifiointin kriteerin 11 rikkomuksesta on tehty lausunnonantajan toimesta ilmoitus Siikalakeuden metsänhoitoyhdistykselle sekä Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaalle 16.5.2011.

Lausunnonantajan edustaja on vierailut kohteella 13.5.2011. Hänen havaintojensa mukaan uudisojat ovat kuivattaneen suon keskiosia jonkin verran, mutta eivät peruuttamattomasti. Ojat tulisi tukkia ensi tilassa, jottei suon vesitalous muutu pysyvästi ja jotta ylimääräiseltä vesistökuormitukselta vältytään. Edellä

mainittuja ojituksia lukuun ottamatta Honkaneva on säilyttänyt luonnontilaisuutensa hyvin. Toisin kuin lupahakemuksessa väitetään (s. 29), Honkanevan laitteet ovat suurelta osin ojitattomia. Esimerkiksi suohon rajoittuvan Pirtti- ja Aittomaan reunoja ei ole ojitettu. Suon tarjoamat ekosysteemipalvelut, erityisesti vedenkiertoon ja vesistökuormituksen ehkäisyyn liittyvät säätelypalvelut toimivat tämän vuoksi hyvin eikä suolle läheisiltä mineraalimailta suuntautuva ravinnevirta ole estynyt.

Honkanevan luontoarvot

Honkanevan luontoselvitys (Luonto-osuuskunta Aapa 20.10.2010) on tehty pääpiirteissään hyväksyttävillä menetelmillä, mutta esimerkiksi alueen linnustoselvitysten työmäärä on jäänyt aivan liian vähäiseksi. Lisäksi kartoitusajankohta on ollut liian myöhäinen.

Oikea menetelmä linnuston selvittämiseksi olisi ollut koko alueen kattava 3–4 laskentakerran kartoituslaskenta, jossa ensimmäinen laskentakerta on heti suon vapauduttua lumipeitteestä ja viimeinen keskikesän aikaan. Hankkeen linnustovaikutusten arvioimiseksi linnustoselvitys tulisi tehdä uudestaan riittävän perusteellisena kartoituslaskentana, jossa kartoitetaan koko Honkanevan hydrologinen kokonaisuus ja kiinnitetään erityistä huomiota märimpien osien kartoittamiseen. Myös alueen merkitys muuttolintujen levähdysalueen sekä metsäkanalintujen vuodenkierolle (erityisesti riekkoreviirit ja teeren soidinalueet) tulisi selvittää.

Puutteellisessakin selvityksessä on Honkanevalla tavattu monipuolinen suolinnusto, johon kuuluu useita uhanalaisia ja punaisen listan lajeja. Hakemuksen ja siihen liittyvän luontoselvityksen erityisenä puutteena on pidettävä sitä, että niissä on käytetty vanhentuneen lajien uhanalaisarvion tietoja (Rassi ym. 2001), kun joulukuussa 2010 julkaistun uuden arvion (Rassi ym. 2010) lajilistat olisivat jo hyvin olleet hakijatahon käytettävissä.

PPLY:n edustaja havaitsi maastokäynnillä 13.5. yhden uhanalaisen ja kaksi punaisen listan lajia, joita ei luontoselvityksessä ja/tai hakemuksessa mainita. Tämä siitäkkin huolimatta, että maastokäynnin ajankohta oli liian aikainen monien kaukomuuttajien osalta – esimerkiksi kapustarinnat eivät olleet vielä saapuneet.

Honkanevan linnuston kartoituslaskennassa 28.6.2010 (Swanljugn) havaittiin poikkeuksellisenkin tiheä valtakunnallisesti vaarantuneeksi (VU) arvioidun keltävästäräkin populaatio, yhteensä 12 paria. PPLY:n edustajan vieraillessa suolla olivat ensimmäiset keltävästäräkit vasta juuri saapuneet ja havainto saatiin todennäköisesti juuri siksi vain kolmesta keltävästäräkistä. Alueellisesti uhanalaisia (LC/RT) liroja sen sijaan havaittiin selvästi enemmän kuin kartoituslaskennassa 28.6.2010. Kolmen parin sijaan Honkanevalla pesinee kesällä 2011 ainakin viisi tai kuusi liroparia.

Maastokäynnillä 13.5.2011 havaittiin lisäksi kaksi valtakunnallisesti vaarantunutta (VU) kivitaskua sekä jälkiä silmälläpidettävästä (NT) riekosta. Jälkimmäistä koskevat havainnot – talviaikaisen lumikiepin jäänteet sekä yksittäinen riekon höyhen – ovat erityisen mielenkiintoisia, sillä Pohjois-Pohjanmaan eteläosien riekkokanta on pienentynyt hälyttävästi. Honkanevan riekot kuulunevat Matkusneva–Pikarinevan riekkokantaan, joka on PPLY:n käsityksen mukaan lähiseudun ainoa vakituinen riekkoesiintymä.

Valtakunnallisesti silmälläpidettäviä (NT) niittykirvisiä havaittiin 13.5.2011 Honkanevalla vähintään 10 paria, kun niitä havaittiin kartoituslaskennassa 28.6.2010 vain kolme paria. Niin ikään valtakunnallisesti silmälläpidettävää (NT) teertä ei havaittu kartoituslaskennassa lainkaan, mutta 13.5.2011 nousi yksi teerikukko lentoon suon länsipäädystä. Honkanevan koon ja luonnontilaisuuden sekä alueen maisemarakenteen perusteella syytä epäillä, että Honkaneva on merkittävä teerien soidinalue, vaikka kevättalvisia havaintoja ei suolta PPLY:llä olekaan.

Yhteensä Honkanevalla esiintyy siis ainakin kaksi valtakunnallisesti uhanalaista ja kolme muuta punaisen listan lintulajia [punainen lista sisältää uhanalaisten lajien (CR, EN, VU) lisäksi hävinneet (RE), silmälläpidettävät (NT) ja puutteellisesti tunnetut (DD) lajit]. Honkanevan linnustoa voidaan pitää suon pienialaisuudesta huolimatta rikkaana, jonka lisäksi suon merkitys kasvaa seudulla, jolla soiden ojitukset ja muu soita muuttama toiminta ovat olleet hyvin laaja-alaisia.

Honkanevan suotyypit ja suotyypiyhdistymät näyttäisivät tuleen määritellyksi ainakin pääosin oikein. Kuten luontoselvityksessä todetaan, niistä monet ovat Etelä-Suomessa (johon Honkanevakin tässä tapauksessa kuuluu) uhanalaisia. Maastokäynnillä 13.5.2011 havaittiin Honkanevan eteläosalla huomattavan runsaasti silmälläpidettävän (NT) metsäjäniksen papanoita. Luontoselvityksessä ei ole tietoja kohteen nisäkäslajistosta.

Hankkeen vesistövaikutukset

Hankeen vesistövaikutusten osalta PPLY yhtyy Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiirin omassa lausunnossaan esittämiin näkemyksiin (<http://www.sll.fi/pohjois-pohjanmaa/kannanotot/honkaneva>). Olisi hyvin vaikeasti perusteltavissa myöntää lupa vesitaloudeltaan lähes luonnontilaisen suon tuhoamiseen tilanteessa, jossa a) suon tiedetään sijaitsevan happamien päästöjen suhteen riskialttiilla sulfaattimaa-alueella ja b) sen alapuolisen vesistön ekologinen tila on joko välttävä (Luohuanjoki) tai tyydyttävä (Siikajoki) valtakunnallisen tavoitetilan ollessa kaikille luonnonvesistöille hyvä. Siikajoen vesistöalueen tilatavoitteen saavuttaminen vaatii vesiensuojelua edistäviä toimenpiteitä, ei jälleen yhtä sitä heikentävää hanketta.

Lupahakemuksen sivulla 26 todetaan: ”Pintavesien käyttöön purkureitillä Honkanevan kuormituksella yksistään ei voida arvioida olevan merkittävää vaikutusta”. On selvää, etteivät Honkanevan päästöt yksin määrittele esimerkiksi Luohuanjoen vedenlaatua tai veden käytettävyyttä. Sekä maisemallisesti ja että maanomistussuhteiltaan pienipiirteisessä ympäristössä myöskään minkään muun yksittäisen kohteen tai maanomistajan toimet eivät yksin ratkaise vesistöjen tilaa, vaan sen tekevät kaikki alueella tapahtuvat toimet ja toimijat yhdessä. Vesistöjen tilan parantaminen vaatii kaikkien toimijoiden yhteisiä toimenpiteitä. Tätä taustaa vasten Turveruukin hakemus uudesta tuotantoalasta Honkanevalla on valitettava.

Honkanevalla kesällä 2009 havaittu pH:n vaihtelu 3,2 ja 3,5 välillä on vakava varoitus kohteen sulfaattimaiden hapettumisriskistä. Mitatut luvut edustavat äärimmäisen hapanta ja lähestulkoon kaikelle elämälle tuhoisaa vedenlaatua. Honkanevan käytöstä poistuneen alueen tuleva maatalouskäyttö (s. 24) tulee lisäämään hapettumisriskiä entisestään. Luonnontilaisesta suosta happamia päästöjä ei synny.

Hakemuksen kalastoa ja kalastusta koskevassa kohdassa mainitaan, että Pesuanoja voi toimia jossain määrin kevätkutuisten kalalajien vaellusreitteinä Laurinjärveen (s. 11). Tarkennuksena PPLY haluaa huomauttaa, että Pesuanoja ei ainoastaan voi toimia vaellusreitteinä Laurinjärveen, vaan on sen ainoa ja elintärkeä yhteys alapuolisiin vesistöihin. Pesuanojan ja Laurinjärven yhdistävästä Laurinkanavasta katiskoja kokeneena PPLY:n suojelutoimikunnan puheenjohtaja on omin silmin todennut ahventen ja haukien nousun Laurinjärveen olevan runsasta.

Hankkeen vaikutukset Kivipadon suojelualueeseen

Hankehakemuksessa tai siihen liittyvässä luontoselvityksessä ei ole mainittu hankkeen vaikutusalueella olevaa Kivipadon yksityismaiden suojelualuetta (YSA206147). Tämä on siinä mielessä ymmärrettävää, että päätös Kivipadon YSA-alueen perustamisesta tehtiin helmikuussa 2011 eikä sitä koskeva tieto ole ehtinyt hakijataholle ajoissa.

Kivipadon YSA-alue sijaitsee Pesuanojan varressa noin 2,5 kilometriä Honkanevasta pohjoiseen. Pesuanoja virtaa Kivipadon YSA-alueen läpi. Yhtenä alueen suojelun tavoitteena on Pesuanojan luonnontilaisuuden lisääminen. Honkanevalta tuleva lisäkuormitus vaarantaisi Kivipadon YSA-alueen suojelutavoitteiden toteutumisen Pesuanojaan liittyvin osin. Uomarakenteen ja virranvarsikasvillisuuden ennallistaminen on pitkälti hyödytöntä, mikäli Pesuanojan vedenlaatu säilyy nykyisellä huonolla tasollaan tai heikkenee edelleen.

Ympäristönsuojelulain tulkinta

Turvetuotantohankkeiden lupamenettely, jossa lupa joko myönnetään tai evätään ympäristönsuojelulain nojalla, on auttamattomasti vanhentunut. Ympäristönsuojelulaki on lähinnä pilaamislaki, jossa turvetuotannon kohdalla korostuvat lähinnä hankkeiden vaikutukset hankealueen ulkopuolisiin vesistöihin. Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen niin hankealueella kuin sen lähiympäristössä ovat jääneet menettelyssä pääasiallisesti huomioimatta.

Yksi ympäristönsuojelulain lähtökohdista on turvata terveellinen ja viihtyisä sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö. Suoluonnon tila ei nykyisellään ole luonnontaloudellisesti eli ekologisesti kestävä, vaan kaikki saatavilla olevat mittarit osoittavat suoluonnon usein jyrkkääkin alamäkeä. Alamäen takana eivät ole yksittäiset suuret ympäristöä pilaavat hankkeet, vaan Honkasuon kaltaiset yksittäiset, mittakaavaltaan pienet hankkeet. Näitä yksittäisiä suoekosysteemin kuivattamisen ja/tai muuttamiseen tähdänneitä hankkeita on ollut viimeksi kuluneen viiden vuosikymmenen aikana valtava määrä.

Vaikka ympäristönsuojelulaki ja sen mukainen lupamenettely ovat vanhentuneita, on myös tässä prosessissa mahdollista ottaa Honkanevan luontoarvot huomioon. On muistettava, että ympäristönsuojelulain tulkinta on aikojen saatossa muuttunut, ja että sen tulkinnan tekevät aina yksittäiset ihmiset oman harkintansa perusteella. Parkanon Saukkosuota koskeneessa Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä (21.1.2011, taltionumero 147), jossa KHO hylkäsi kohteen ympäristöluvan, KHO tarkasteli tarkemmin ympäristönsuojelulain syntyprosessia ja tarkoituspäriä:

”Hallituksen esityksessä eduskunnalle ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistamiseksi (HE 84/1999 vp) on todettu ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin osalta muun muassa, että pilaantumisen merkittävyys harkittaisiin tapauskohtaisesti. Pilaantumisen merkittävyys riippuisi muun ohella vaikutuksen voimakkuudesta, laajuudesta ja kohdealueen ominaisuudesta. Myös paikallisesti tärkeän ja uhanalaisen lajin tuhoutuminen voisi tarkoittaa merkittävää ympäristön pilaantumista. Ympäristönsuojelulain 42 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan toiminnasta ei saisi aiheutua erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista. Merkittävää vähäisempikin pilaantumisen aiheuttaminen olisi tällöin kielletty. Hallituksen esityksessä on todettu, että erityisillä luonnonolosuhteella tarkoitettaisiin säännöksessä alueen poikkeuksellisten luonnonarvojen kokonaisuutta. Erityinen luonto-olosuhde voisi olla esimerkiksi vesialueella, joka on säilynyt luonnontilaisena ja poikkeuksellisen puhtana. Alueen tutkimukselliset arvot voisivat kuvata myös sen erityisiä luonto-olosuhteita.”

On selvää, että Honkanevan tapauksessa turvetuotannon vaikutukset olisivat voimakkaat, kohdealue luonnontilaisuutensa vuoksi arvokas ja että hanke tarkoittaisi paikallisesti tärkeiden ja uhanalaisten lajien tuhoutumista. On väärin ajatella, että Honkasuon uhanalaiset lajit vuosivat siirtyä jollekin toiselle suolle. Luonnossa on harvoin tarjolla vapaita hyvänlaatuisia reviereitä. Honkanevan menetys tarkoittaisi todennäköisemmin näiden yksilöiden poikastuoton pysyvää menetystä populaatiosta.

Lopuksi

Turveruukki Oy:llä olisi hyvät mahdollisuudet suunnata toimintansa muun muassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti jo ojitetuille soille tai suopelloille. Turveruukin hakemus edustaa vanhentunutta lähestymistapaa luonnonvarojen hyödyntämiseen ja on tarpeeton, koska luonnontilaltaan voimakkaasti muutettuja soita olisi yhtiölle tarjolla Pohjois-Pohjanmaalla yllin kyllin. Todellista tarvetta Honkanevan luonnonarvojen uhraamiselle ei ole.

Oulussa 16.5.2011

Esa Aalto

Puheenjohtaja

Ari-Pekka Auvinen

Suojelutoimikunnan puheenjohtaja